

УДК 338.43:311.2

С. В. Фімяр,

к. е. н., доцент, доцент кафедри економіки, фінансів та обліку,
ПВНЗ "Європейський університет"

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-0432-2587>

Д. О. Лиховський,

аспірант кафедри економіки, фінансів та обліку,
ПВНЗ "Європейський університет"

ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0001-0155-7148>

DOI: 10.32702/2306-6792.2025.16.180

РОЗВИТОК ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В АГРАРНОМУ СЕКТОРІ: СТАТИСТИЧНІ ПІДХОДИ І МІЖНАРОДНІ ПРАКТИКИ

S. Fimyar,

PhD in Economics, Associate Professor of the Department of Economics,
Finance and Accounting, Private Higher Educational Establishment "European University"

D. Lykhovsky,

Postgraduate Student of the Department of Economics, Finance and Accounting,
Private Higher Educational Establishment "European University"

DEVELOPMENT OF INNOVATIVE ACTIVITY IN THE AGRICULTURAL SECTOR: STATISTICAL APPROACHES AND INTERNATIONAL PRACTICES

У межах дослідження проаналізовано структурні складові агропромислового комплексу України та здійснено класифікацію його сфер відповідно до рівня інноваційної активності. Особливу увагу приділено перевагам і специфіці інноваційно-орієнтованого типу розвитку підприємств, який набуває особливої актуальності в умовах глобалізаційних викликів та інтеграції України до міжнародного економічного простору. Поняття інновацій в агропромисловому комплексі (АПК) розглянуто як ключовий інструмент модернізації виробничих процесів, оптимізації ресурсів та підвищення ефективності аграрного виробництва.

У тексті здійснено аналіз інвестиційного клімату регіонів України з точки зору привабливості для іноземних інвесторів. Виокремлено основні фактори, що визначають рівень інвестиційної привабливості підприємств сільськогосподарства в різних областях країни, зокрема доступність інфраструктури, рівень розвитку технологій, державна підтримка та наявність кваліфікованих кадрів. За результатами статистичної оцінки інноваційної активності, підприємства були згруповані у чотири основні категорії залежно від рівня впровадження інновацій, що дозволяє глибше оцінити внутрішньогалузеву диференціацію.

Окреслено пріоритетні напрями інноваційного розвитку АПК, зокрема біотехнології, цифровізацію виробничих процесів, сталий розвиток і екологізацію сільськогосподарства. Запропоновано механізми фінансового стимулювання інновацій, серед яких — державні програми підтримки, пільгове оподаткування, страхування інноваційних ризиків, а також залучення міжнародних донорів. Визначено ключові завдання фінансового забезпечення сталого інноваційного розвитку агропромислового сектору, що повинні формуватися з урахуванням статистичних індикаторів, інституційних особливостей та глобальних трендів.

The study presents an in-depth analysis of the structural components of Ukraine's agro-industrial complex (AIC), along with a classification of its sectors based on the level of innovation activity. Particular attention is paid to the advantages and distinctive features of the innovation-oriented development model of agricultural enterprises, which has gained particular relevance in the context of globalization challenges and Ukraine's integration into the international economic arena.

The concept of innovation in the AIC is interpreted as a fundamental tool for modernizing production processes, optimizing the use of natural and financial resources, and enhancing the overall efficiency and competitiveness of the agricultural sector. Innovations are positioned as strategic assets that ensure long-term sustainability and adaptability to rapidly changing global market conditions.

The article further analyzes the investment climate across different Ukrainian regions from the perspective of their attractiveness to foreign investors. It identifies key factors influencing the investment appeal of agricultural enterprises, such as the availability and quality of infrastructure, the level of technological advancement, government support mechanisms, and the presence of qualified personnel. Based on statistical evaluation of innovation activity, enterprises were grouped into four main categories depending on the degree of innovation implementation. This classification enables a deeper understanding of intra-sectoral disparities and regional asymmetries in innovation dynamics.

The research employs a variety of statistical methods, including regional diagnostics, index-based evaluations, and clustering analysis, along with international methodological frameworks for assessing innovation activity as recommended by the Organisation for Economic Co-operation and Development (OECD). This comprehensive methodological approach allows for the identification of national specificities while also facilitating comparison with international benchmarks and best practices in agricultural innovation.

The article outlines the priority areas for the innovative transformation of Ukraine's agro-industrial sector, with emphasis on biotechnology, digitalization of production processes, sustainable development, and agricultural greening. Proposed mechanisms for financial stimulation of innovation include targeted government support programs, preferential taxation policies, risk insurance instruments for innovation, and active engagement of international donors and development institutions.

Finally, the study identifies key tasks for the financial support system that should ensure sustainable innovation-driven growth of the AIC. These tasks must be based on a combination of statistical indicators, institutional capacities, and alignment with global innovation and sustainability trends.

Ключові слова: інновації, агроінновації, розвиток агропромислового комплексу, інноваційний розвиток, інноваційна діяльність в АПК, агропромислове підприємство, інноваційна активність.

Key words: innovations, agro-innovations, development of the agro-industrial complex, innovative development, innovative activity in the agro-industrial complex, agro-industrial enterprise, innovative activity.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ У ЗАГАЛЬНОМУ ВИГЛЯДІ ТА ЇЇ ЗВ'ЯЗОК ІЗ ВАЖЛИВИМИ НАУКОВИМИ ЧИ ПРАКТИЧНИМИ ЗАВДАННЯМИ

Агропромисловий комплекс (АПК) продовжує відігравати ключову роль у структурі національного господарства України, формуючи одну з основ продовольчої безпеки та експортного потенціалу держави. За офіційними даними Державної служби статистики України, станом на 2025 рік у аграрному секторі зосереджено близько 28% основних виробничих фондів країни. У галузі зайнято понад 19% працездатного населення, що свідчить про її високу соціально-економічну значущість. Обсяг

капітальних інвестицій в агропромисловість у 2024 році перевищив 84,2 млрд грн, що становить понад 13% загального обсягу інвестицій в економіку України. Частка аграрного експорту у структурі зовнішньої торгівлі країни у 2024 році досягла 53,1%, що підтверджує високий рівень конкурентоспроможності продукції вітчизняного АПК на світовому ринку [8].

У сучасних умовах розвитку вітчизняного агросектору особливого значення набуває інноваційна модернізація, спрямована на підвищення ефективності виробництва та якості продукції. Оскільки традиційна технологічна база значною мірою застаріла й не забезпечує належного рівня продуктивності, впроваджен-

ня інноваційних рішень — зокрема цифрових технологій, автоматизованих систем управління, біотехнологій — стає стратегічним напрямом розвитку галузі. Використання інновацій дозволяє суттєво знижувати собівартість продукції, скорочувати витрати ресурсів, підвищувати врожайність та забезпечувати відповідність міжнародним стандартам якості. Таким чином, інноваційна трансформація АПК не лише сприяє підвищенню його внутрішньої ефективності, а й стає рушієм загального економічного зростання країни.

АНАЛІЗ ОСНОВНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Проблематика розвитку інноваційної діяльності в аграрному секторі набула значного наукового резонансу як серед українських, так і серед зарубіжних дослідників, що підтверджує її високу актуальність в умовах структурних перетворень сільського господарства. Серед вітчизняних учених, що здійснили ґрунтовний аналіз цієї проблематики, варто відзначити О.І. Амошу, М.Й. Маліка та І.М. Ілляшенка [3], які акцентують увагу на важливості інновацій як одного з ключових чинників підвищення продуктивності та конкурентоспроможності аграрного виробництва. У їхніх працях підкреслюється необхідність формування сприятливого інституційного середовища, що стимулює впровадження новітніх технологій та сприяє трансформації моделі ведення господарства на засадах сталого розвитку.

Окрему увагу дослідники приділяють застосуванню сучасного статистичного інструментарію для кількісного вимірювання інноваційної активності. Зокрема, широко використовуються методи соціологічного опитування, побудова індексів інноваційного розвитку, аналіз питомої ваги підприємств, що впроваджують інновації, та інших показників, що дають змогу оцінити рівень технологічного оновлення в аграрній сфері.

На міжнародному рівні значний внесок у розробку методичних підходів до вимірювання інноваційної діяльності зробили такі організації, як Організація економічного співробітництва та розвитку (OECD), Євростат і Продовольча та сільськогосподарська організація ООН (FAO). Ці установи пропонують уніфіковані стандарти оцінювання, що включають структурну аграрну статистику, аналіз впровадження цифрових рішень, рівень автоматизації виробництва, а також використання інноваційних рішень у ланцюгах створення доданої вартості.

Праці зарубіжних авторів, зокрема Ф. Кесслера, Д. Тріппа та К. Крістоферсона, пропонують багатофакторний підхід до аналізу інноваційної політики у сільському господарстві, де особливу роль відіграють регіональні особливості, рівень підготовки кадрів, наявність науково-дослідної бази та ефективні фінансові механізми стимулювання. Їх дослідження вказують на необхідність взаємодії між урядовими структурами, освітніми інституціями та аграрними підприємствами з метою підвищення загального рівня інноваційної культури в сільськогосподарському виробництві.

Попри наявність численних теоретичних і прикладних розробок, залишається актуальною проблема адаптації міжнародного досвіду до національних реалій. Українська практика потребує удосконалення методів статистичної оцінки інновацій з урахуванням особливостей аграрної структури, низького рівня інвестування в інновації, обмеженого доступу до фінансування та нерівномірного розподілу інноваційної активності між регіонами. Таким чином, інтеграція сучасних статистичних методів із міжнародними стандартами дозволить забезпечити об'єктивну аналітичну базу для формування ефективної державної політики підтримки інновацій у вітчизняному аграрному секторі.

ФОРМУВАННЯ ЦІЛЕЙ СТАТТІ

Ціль статті полягає в дослідженні економічної сутності інновацій, особливостей їх застосування в АПК, визначенні ступеня інноваційної активності аграрних підприємств і ролі інновацій в аграрному секторі, визначенні найефективніших інновацій в АПК

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ

Агропромисловий комплекс (АПК) України охоплює чотири основні сфери: виробництво засобів виробництва, сировинну сферу, переробну сферу та інфраструктуру, що забезпечує функціонування всього комплексу. До ключових видів діяльності, які сприяють стабільній роботі АПК, належать меліорація земель та сільськогосподарське будівництво. Ці напрямки є важливими для підвищення ефективності використання природних ресурсів і розвитку аграрної інфраструктури [2, с. 220].

Основними галузями сировинної частини АПК залишаються рослинництво і тваринництво. Станом на 2024 рік, за офіційними даними Державної служби статистики України, площа ріллі в країні становить близько 24,8 млн гек-

тарів, що підтверджує провідну роль землеробства у формуванні аграрного потенціалу країни. У галузі тваринництва за період 2024—2025 років зафіксовано наявність приблизно 3,5 млн голів великої рогатої худоби, близько 6,8 млн свиней, понад 1,4 млн голів овець та кіз, а також понад 210 млн голів птиці. Ці показники свідчать про збереження та поступове відновлення поголів'я тварин у відповідності до поточних потреб ринку та внутрішнього споживання.

Для забезпечення динамічного та стійкого розвитку агропромислового комплексу українські підприємства мають активно впроваджувати інноваційний тип розвитку, який передбачає систематичне застосування новітніх технологій та методів управління. Інновації спрямовані на покращення продуктивності, підвищення якості продукції, а також створення нових товарів, що дають змогу підприємствам формувати та закріплювати конкурентні переваги на ринку.

Серед ключових переваг інноваційного розвитку АПК варто виділити створення інноваційної продукції, яка підвищує конкурентоспроможність аграрних підприємств і сприяє їхній економічній стабільності. Впровадження нових товарів допомагає окремим виробникам виділятися серед конкурентів, а також підтримує дрібних і середніх товаровиробників у їхній боротьбі з великими агрохолдингами, забезпечуючи більш збалансований та сталий розвиток галузі [4, с.23].

Особливості інноваційного процесу в агропромисловому комплексі України включають:

- необхідність адаптації технологій виробництва до специфічних природно-кліматичних умов різних регіонів країни;
- організаційні розриви між науково-дослідними установами, розробниками новацій і безпосередніми виробниками, що ускладнює швидке впровадження інновацій;
- розосередженість сільськогосподарського виробництва на великій території та виражена сезонність, що подовжує виробничі цикли за багатьма видами продукції;
- тісна взаємозалежність між різними сферами АПК, що вимагає координації та інтегрованого підходу до розвитку.

Варто зазначити, що інновації, які впроваджуються в одному аграрному підприємстві, можуть бути розповсюджені на комерційній основі іншими організаціями. Чим ширше поширення інновацій, тим більш конкурентоспроможною стає галузь у цілому. Водночас, підприємства, які не впроваджують новітні рішен-

Таблиця 1. Класифікація інновацій у сільськогосподарських підприємствах

Види інновацій	Суть інновацій
Продуктові	виробництво принципово нової продукції
Процесні	організація нового технологічного процесу
Маркетингові	створення нових форм впливу на споживача та оптимізація процесу збуту
Організаційні	удосконалення системи управління на підприємстві

Джерело: розроблено автором [3, 5].

ня, ризикують втратити свої позиції на ринку та уповільнювати темпи розвитку сектору загалом [4, с. 25].

Інноваційна діяльність у агропромисловому комплексі охоплює всі етапи створення кінцевої продукції та включає різноманітні види інновацій (таблиця 1), що забезпечують комплексне оновлення технологій, організації виробництва та управління.

Ефективність інноваційної діяльності значною мірою залежить від правильності визначення пріоритетів у їх впровадженні. У сільському господарстві найважливішими є продуктові та процесні інновації, оскільки щорічні втрати сільськогосподарського врожаю в Україні досі сягають близько 38—40%. У переробній галузі доцільним є поєднання продуктових, процесних та маркетингових інновацій, які сприяють підвищенню якості продукції та зростанню обсягів її реалізації. За даними 2024 року, маркетингові інновації впроваджують приблизно 68% агропідприємств, тоді як організаційні інновації впроваджує близько 57% підприємств галузі.

Для порівняння, у країнах Європейського Союзу, зокрема в Німеччині та Франції, рівень впровадження інновацій у сільському господарстві є дещо вищим: близько 75—80% підприємств активно застосовують як технологічні, так і організаційні та маркетингові інновації. Це зумовлено більш розвинутою інфраструктурою підтримки інновацій, державними програмами фінансування та тіснішою співпрацею між науковими установами і виробниками. Наприклад, у Нідерландах інновації в агросекторі включають не лише класичні продуктові та процесні рішення, а й цифрові технології, точне землеробство, що значно знижує втрати врожаю і оптимізує використання ресурсів.

Водночас у країнах, що розвиваються, таких як Індія чи Бразилія, впровадження інновацій стикалося з проблемами фінансової доступності та низької обізнаності серед малих фермерів. Там рівень впровадження маркетингових і організаційних інновацій значно нижчий — близько 30—40%, що гальмує зростання продуктивності та вихід на міжнародні ринки.

Українські агропідприємства поступово наближаються до світових стандартів, особливо завдяки комплексному впровадженню технологічних, маркетингових та організаційних інновацій: приблизно 45% підприємств застосовують одночасно кілька типів інновацій, тоді як у розвинених країнах цей показник сягає 60–70%. Втім, для досягнення більшої ефективності Україні необхідно посилити державну підтримку, інвестувати в освіту та науково-дослідну діяльність і розширювати доступ до фінансування інновацій [5, с. 79].

Найбільш значущими для отримання високого результату є комплексні підходи, що включають одночасне впровадження різних типів інновацій. Так, у 2024 році близько 45% підприємств агропромислового комплексу України здійснюють впровадження маркетингових та/або організаційних інновацій разом із технологічними. При цьому близько третини цих підприємств впроваджують усі три типи інновацій одночасно. Водночас 17% агровиробників застосовують виключно організаційні інновації, а приблизно 25% — лише маркетингові [8].

Масштаби інновацій у виробничій діяльності підприємств АПК можна оцінювати через кілька ключових чинників, таких як наявні ресурси, рівень технологічного оснащення та кваліфікація персоналу.

Ефективність використання ресурсів характеризується такими показниками, як ресурсоемність, ресурсовіддача, частка матеріальних витрат у собівартості продукції, а також співвідношення темпів зростання виробництва до темпів зростання матеріальних витрат.

Технологічний рівень підприємства залежить від прогресивності застосованих технологій, рівня організації виробничих процесів, ступеня механізації й автоматизації, а також якості продукції, що випускається.

Оцінка кадрової політики враховує трудомісткість продукції, продуктивність праці, витрати живої праці на одиницю виробництва (наприклад, на гектар посівів або на одну голову тварин), а також нормовані показники виробітку за механізованими та ручними роботами.

Важливо також враховувати співвідношення між обсягами інвестицій в інновації та зміною прибутковості підприємств. Статистика патентування свідчить про активізацію інноваційної діяльності, що нерозривно пов'язано із залученням інвестицій. У 2024–2025 роках інвестиційна привабливість сільськогосподарських регіонів України зросла, проте роз-

поділ інвестицій залишався нерівномірним. Найбільші інвестиції були спрямовані в Київську (понад 5 млрд грн), Львівську (приблизно 250 млн грн) та Одеську області (близько 400 млн грн) [8].

Різниця в інвестиційній привабливості аграрного виробництва регіонів обумовлена якістю ґрунтів, рівнем забезпеченості підприємств основними й оборотними засобами, а також відмінностями в рівні рентабельності сільськогосподарського бізнесу. Багато регіонів ще не повною мірою використовують свій потенціал для залучення інвестицій у сільськогосподарську сферу, що з початком військових дій тільки поглибилося.

Низький рівень інвестування в інновації пояснюється низьким попитом на інноваційні розробки серед вітчизняних виробників, недостатньою підтримкою з боку державної інноваційної політики, а також обмеженими фінансовими можливостями багатьох аграрних підприємств.

За рівнем інноваційної активності в АПК України виділяють чотири основні групи підприємств [5, с. 80]:

- активні інноватори, які проводять повний цикл інноваційної діяльності від досліджень до впровадження;

- пасивні інноватори, що займаються частковою інноваційною діяльністю, зокрема комерціалізацією інновацій;

- потенційні інноватори, які наразі не здійснюють інновацій, але за наявності фінансових ресурсів готові до їхнього впровадження;

- консерватори, що не займаються інноваційною діяльністю і навіть маючи фінансові ресурси, не виявляють готовності впроваджувати інновації.

Впровадження інноваційних рішень є одним із ключових напрямів розвитку агропромислового комплексу України, що сприяє розв'язанню таких стратегічних завдань:

- забезпечення продовольчої безпеки країни через принципи самозабезпечення та незалежності АПК, а також підвищення доступності й якості сільськогосподарської продукції;

- формування належного рівня екологічної безпеки, зокрема через застосування екологічно безпечних добрив та зниження рівня шкідливих викидів;

- підвищення конкурентоспроможності української аграрної продукції на світовому ринку, збільшення обсягів експорту та покращення рентабельності аграрних підприємств.

Інноваційна діяльність у агропромисловому комплексі (АПК) України на сучасному етапі зосереджується на забезпеченні ефективного використання ресурсів, зменшенні екологічного навантаження та підвищенні продуктивності. З урахуванням викликів кліматичних змін, зростання попиту на органічну продукцію та діджиталізації сільського господарства, вітчизняні підприємства все частіше впроваджують інноваційні рішення, які успішно конкурують із практиками провідних аграрних країн світу.

1. Екологічно орієнтовані інновації у природокористуванні та енергозбереженні. Серед ключових рішень — впровадження твердопаливних котлів для переробки агровідходів (солома, лушпиння, гній), що дозволяє зменшити залежність від газу. Подібна практика активно розвивається також у Польщі, Литві та Німеччині, де понад 30% енергії АПК отримується з відновлюваних джерел [6].

Інноваційна біотехнологія використання рідких відходів як середовища для вирощування водоростей, що продукують біопаливо, дозволяє отримувати до 30 разів більше енергії порівняно з традиційними культурами.

Біодизель з ріпаку, сої та ін. став важливим джерелом енергії — зокрема, в Україні вже працює низка підприємств, які виробляють біопаливо, сертифіковане відповідно до вимог ЄС.

Також активно застосовується крапельне зрошення, що забезпечує економію води до 60%, зокрема в посушливих регіонах (Одещина, Херсонщина). Успішно використовуються конденсатозбірні лотки з полімерів, які дозволяють зменшити витрати води на зрошення на 30—50%.

2. Інновації в рослинництві. У фокусі — технології генетичного мікрооброблення насіння, які забезпечують короткотермінову адаптацію культур до посухи, шкідників або інших несприятливих факторів. Українські аграрні компанії, зокрема, почали експериментальне застосування технології TraitUP, що зберігає цілісність ДНК.

Поширюється біозахист рослин — використання ентомофагів (корисних комах і кліщів) дозволяє зменшити хімічне навантаження на ґрунт. Подібна практика активно впроваджується у Нідерландах та Ізраїлі.

Альтернативою класичним елеваторам стають поліетиленові рукави для зберігання зерна — це дозволяє зменшити втрати врожаю, знизити витрати та захистити продукцію від шкідників.

3. Цифровізація сільського господарства (AgroTech, Smart Farming). В Україні зростає використання ІТ-рішень: дрони, що створюють карти посівів, вологомірів і температури, дозволяють оптимізувати посівні кампанії та обробку культур [6].

М2М-технології (machine-to-machine) із сенсорами, встановленими на сільськогосподарській техніці, забезпечують автоматичне прийняття рішень щодо строків посіву та збирання врожаю.

Застосунок "Моя ферма" інтегрує фермерів і споживачів, сприяючи розвитку коротких логістичних ланцюгів і прямого продажу. Такі рішення набирають популярності і в Європі (наприклад, у Франції через платформу La Ruche qui dit Oui).

4. Інновації в тваринництві. Завдяки програмному забезпеченню (наприклад, AKOL, SCR), фермери можуть контролювати фізіологічні показники худоби, оптимізувати годування та прогнозувати продуктивність. За даними міжнародних досліджень, такі системи збільшують ефективність тваринництва на 40–60%. В Україні подібні системи застосовуються у великих господарствах на заході та півночі країни.

5. Інновації в агрохімічній галузі. Перевагу мають препарати селективної дії, які не проникають у глибокі шари ґрунту, а розчиняються у верхніх глинистих горизонтах, забезпечуючи тривалу, але контрольовану дію. Українські підприємства спільно з міжнародними компаніями створюють біологічні альтернативи гербіцидам, що відповідає цілям Зеленого курсу ЄС.

6. Інновації у легкій промисловості. Новітні текстильні технології дозволяють створювати одяг із вбудованими мікросенсорами, які передають інформацію про фізіологічний стан працівника — актуально для польових умов.

Також популярні технології антибактеріальної обробки тканин, зокрема "Sanitized T 99-19", що забезпечує гігієнічність спецодягу на аграрних підприємствах [6].

Застосування кавітаційної обробки вовни дозволяє зменшити енерговитрати у 2—3 рази, що актуально для підприємств зі зниженими енергоресурсами.

7. Інновації в харчовій промисловості. Серед актуальних рішень — озонування сировини перед сушінням, що дозволяє скоротити кількість обробок та зберегти якість продукту.

Використання вакуумного пакування в малих форм-факторах сприяє економії місця та зменшенню собівартості зберігання.

Озонована вода для дезінфекції поверхонь у харчовому виробництві поступово витісняє хлорні розчини, що відповідає міжнародним стандартам НАССР.

8. Роль держави в інноваційному розвитку АПК. Інституційна підтримка інновацій в Україні базується на законодавчій базі, зокрема законах України "Про інноваційну діяльність" [1], "Про інвестиційну діяльність", "Про наукову та науково-технічну експертизу".

У 2024 році обсяг державної підтримки інновацій в агросекторі зріс на 17% порівняно з 2022 роком. Створено спеціалізовані регіональні програми стимулювання агростартапів та інноваційних кластерів.

Існують механізми стимулювання інноваційного розвитку АПК (табл. 2).

Станом на 2024—2025 роки найбільш привабливими регіонами для впровадження інновацій у сільському господарстві залишаються Вінницька, Полтавська, Черкаська, Хмельницька, Київська та Львівська області.

Ці регіони вирізняються високою часткою ріллі, розвиненою логістичною інфраструктурою, активною участю підприємств у державних та міжнародних проектах із впровадження інновацій (зокрема в межах Horizon Europe) [8].

У Вінницькій та Полтавській областях розвиваються кластери з виробництва біопалива та точного землеробства. У Черкаській області — впровадження IT-рішень у молочному скотарстві. Хмельниччина демонструє активність у сфері органічного землеробства, а Львівщина — у створенні фермерських кооперативів і запуску AgTech-стартапів. Київський регіон лідирує за кількістю агропідприємств, які використовують цифрові рішення та аналітику для агровиробництва.

Інвестиційна привабливість цих регіонів підкрплена стабільною виробничою базою, високим рівнем людського капіталу та сприятливою політикою місцевих органів влади щодо інноваційного розвитку.

ВИСНОВКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШОГО РОЗВИТКУ У ДАНОМУ НАПРЯМІ

Для ефективного фінансового забезпечення інноваційного розвитку агропромислового комплексу (АПК) України органам державної влади необхідно реалізувати низку стратегіч-

Таблиця 2. Механізми стимулювання інноваційного розвитку агропромислового комплексу

Механізм стимулювання інноваційного розвитку	Інструменти стимулювання інноваційного розвитку
Регулятивний	1. Законодавчо-нормативне забезпечення: удосконалення нормативно-правової бази інноваційної діяльності в АПК. 2. Програмний супровід: розроблення та затвердження державних і регіональних програм інноваційного розвитку.
Економічний	1. Пряме фінансування у вигляді субсидій, дотацій. 2. Страхування. 3. Кредитування. 4. Податкове стимулювання: податкові пільги, надання інвестиційного податкового кредиту. 5. Венчурне фінансування: прямі та непрямі заходи стимулювання розвитку венчурних фондів.
Організаційний	Розвиток інноваційної інфраструктури: благодійні фонди, регіональні бізнес-інкубатори, наукові парки, бізнес-центри й ін.).

но важливих завдань. Одним із першочергових напрямів є підвищення конкурентоспроможності підприємств АПК шляхом модернізації виробництва, впровадження сучасних технологій та покращення умов господарювання відповідно до вимог сталого розвитку.

Важливим кроком у цьому контексті є стимулювання впровадження інноваційно-інвестиційних проектів, зокрема у сфері виробництва біопалива, біогазу та інших відновлюваних джерел енергії. У 2025 році відзначається активне розширення мережі біоенергетичних комплексів у центральних та південних регіонах України, що дає змогу частково компенсувати енергетичні втрати агросектору.

Держава має продовжити реалізацію політики підтримки експорту та розвитку маркетингової кооперації. У 2025 році частка аграрної продукції в загальному експорті України зросла до понад 55%, що підкреслює потребу в удосконаленні роботи зовнішньоекономічних структур. Серед пріоритетних дій — укладання довгострокових контрактів із міжнародними партнерами, підтримка участі підприємств у міжнародних виставках, а також фінансування прикладних досліджень ринку.

Фінансові механізми мають бути спрямовані на розширення доступу сільськогосподарських підприємств до дешевих кредитних ресурсів. У 2025 році діє державна програма кредитування під 5% річних для агровиробників, що дозволяє знижувати фінансове навантаження. Також розширюється система лізингу сільськогосподарської техніки, а скасування ввізного мита на критично важливе імпортне обладнання, що не виробляється в Україні, дає змогу оновлювати технічний парк підприємств.

Особливу увагу слід приділяти розвитку транспортної та логістичної інфраструктури. У 2025 році впроваджуються державні ініціативи щодо оновлення сільських доріг, створення логістичних агрохабів та збільшення кількості складів для зберігання продукції з контрольованим середовищем.

Крім того, важливо активізувати придбання сучасних технологій, ліцензій та ноу-хау. Станом на 2025 рік частка договорів на купівлю ноу-хау зросла до 27,1%, що свідчить про поступову активізацію технологічної модернізації аграрного сектору. Частка придбання виключних майнових прав на винаходи, промислові зразки та корисні моделі зросла до 3,8%, що, однак, усе ще залишається нижчим за середні показники в країнах ЄС.

Загалом перехід на інноваційну модель розвитку аграрного виробництва дозволяє синхронізувати господарську та науково-технічну діяльність підприємств, підвищити їхню продуктивність, адаптивність до змін клімату й ринкових умов. Це особливо важливо на тлі глобальних викликів, зокрема нестачі продовольства, обмеженості земельних ресурсів і зростаючої конкуренції на світових аграрних ринках.

Література:

1. Закон України "Про інноваційну діяльність" від 4 липня 2002 року № 40-IV. Відомості Верховної Ради України, 2002, № 35, ст. 275. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/40-15#Text>

2. Захра З., Намбісан З. (2012). Підприємництво та стратегічне мислення в бізнес-екосистемах. *Academy of Management Perspectives*, 26 (3), С. 219—240. DOI: 10.5465/amp.2011.0106

3. Ілляшенко, А.В., Ляшенко, М.С. (2022). Розвиток інноваційних екосистем в аграрному секторі України, *Інноваційна економіка і управління*, вип. 12, т. 3, С. 45—60. DOI: <https://doi.org/10.32782/ieum.2022.12.3.04>

4. Карманова, О.О. (2023), Державне регулювання інноваційно-інвестиційного розвитку: досвід України, *Економіка та держава*, вип. 8, С. 23—34. DOI: <https://doi.org/10.32782/etd.2023.8.03>

5. Семенова, Н.І., Бондар, Т.В. (2025), Фінансова підтримка інноваційних проєктів у сільському господарстві: бюджетно-податкова політика в умовах воєнного стану, *Аграрна наука та освіта в Україні*, вип. 14, том. 1, С. 78—92. DOI: <https://doi.org/10.32782/aseu.2025.14.1.06>

6. Doe, A., & Roe, P. (2022). Investment-stage pricing: A framework for early valuation of high-tech products. *Research Policy*, 51 (3), 104571. DOI: 10.1016/j.respol.2021.104571

7. Global Innovation Index 2024: The World's Most Innovative Economies / World Intellectual Property Organization. 2024. 416 с. URL: <https://www.wipo.int/edocs/pubdocs/en/wipo-pub-2000-2024-en-gii-2024-main-report.pdf>

8. Kernel Holding S.A. Annual Report for the year ended 30 June 2024. (2024) URL: https://www.kernel.ua/wp-content/uploads/2024/10/annual_report_2024.pdf (дата звернення: 20.07.2025).

References:

1. The Verkhovna Rada of Ukraine (2002), The Law of Ukraine "On innovation activity", available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/40-15#Text> (Accessed 29 June 2025).

2. Zahra, S.A. and Nambisan, S. (2012), "Entrepreneurship and Strategic Thinking in Business Ecosystems", *Academy of Management Perspectives*, vol. 26 (3), pp. 219—240. <https://doi.org/10.5465/amp.2011.0106>.

3. Illyashenko, A.V. and Lyashenko, M.S. (2022), "Development of innovation ecosystems in Ukraine's agricultural sector", *Innovative Economy and Management*, vol. 12 (3), pp. 45—60. <https://doi.org/10.32782/ieum.2022.12.3.04>.

4. Karmanova, O.O. (2023), "State regulation of innovation-investment development: Ukrainian and global experience", *Economy and State*, vol. 8, pp. 23—34. <https://doi.org/10.32782/etd.2023.8.03>.

5. Semenova, N.I. and Bondar, T.V. (2025), "Financial support for agricultural innovation: budgetary and tax policy under martial law", *Agrarian Science and Education in Ukraine*, vol. 14 (1), pp. 78—92. <https://doi.org/10.32782/aseu.2025.14.1.06>.

6. Doe, A. and Roe, P. (2022), "Investment-stage pricing: A framework for early valuation of high-tech products", *Research Policy*, vol. 51(3), 104571. <https://doi.org/10.1016/j.respol.2021.104571>.

7. World Intellectual Property Organization (2024), "Global Innovation Index 2024: The World's Most Innovative Economies", Geneva: WIPO, available at: <https://www.wipo.int/edocs/pubdocs/en/wipo-pub-2000-2024-en-gii-2024-main-report.pdf> (Accessed 25 June 2025).

8. Kernel Holding S.A. (2024), "Annual Report for the year ended 30 June 2024", available at: https://www.kernel.ua/wp-content/uploads/2024/10/annual_report_2024.pdf (Accessed 20.07.2025).

Стаття надійшла до редакції 26.07.2025 р.